

Algforskarssommar rapport 9, vecka 36.

- Vad kan långa lågvattensperioder betyda för blåstången i Östersjön?

Det börjar bli lite svalare i vattnet – vid min brygga i Räfsnäs, nära Kapellskär på Rådmansö var det drygt 16 °C i helgen. Vattenståndet kommer säkert att öka senare under hösten och är som högst under vintern. Så nu är det nog snart sista chansen att kolla på djurlivet i blåstången om Du inte vill bli frysa i det kalla vattnet. Samtidigt är ett högt tryck på gång över Östersjön vilket innebär att det just nu och den kommande veckan kommer att vara lågt vattenstånd och då blir det lättare att komma åt blåstångsplantorna. Men gå ändå så långt ut i vattnet att de är under ytan för annars har många av kräftdjuren simmat sin väg.

Några plantor håller på att hamna ovanför vattenytan och utsätts för regnet och utsötning på samma gång.

Proverna från tånggruskorna vid min brygga är fulla med smådjur. Det ser ut att ha varit en bra rekrytering av tångmärlor, tånggråsuggor och både båtsnäckor och ovala dammsnäckor. Fjädermygglarver finns det också gott om och en och annan småspigg ramlade ur tången när jag skakade den.

Blåstångsplantor kan ha ganska mycket påväxt på de äldre delarna, som inte längre växer eller har ett skyddande slem som minskar etablering av sporer och larver. Där kan både olika

arter av alger och mossdjur och havstulpaner sätta sig. Däremot är årets nya skott fortfarande rena och utan påväxt.

Blåstångsplanta med flera grenar där de största kan slitas bort på hösten. Och nya grenar växer till från fästet.

Sporer till ullsläke hittar små hårgropar eller skador att fästa sig i och växa ut till stora plantor. En båtsnäcka sitter och betar på tången.

Den första arten som brukar dyka upp såhär års på hösten är ullsläke, en rödalga. Den sätter sig vid flytblåsorna som ju växte ut i maj för sådär 3 månader sedan. Tittar man riktigt noga går det att se att de ofta växer ut ifrån en gammal hårgrop, där håren försvunnit och det nu finns en perfekt lagom stor grop för en spor att fästa sig i.

Den vanligaste frågan som vi fått in de senaste veckorna kommer från Stockholms skärgård och handlar om vad det beror på att det driver in så mycket tång till stränderna. Flera skriver att de aldrig sett så mycket tång tidigare. Och är det ett positivt eller negativt tecken på tillståndet i skärgården?

Massor med drivande blåstång utanför vassen. Fotot från viken vid Askölaboratoriet, Trosa skärgård.

Orsaken är att det finns mer tång än tidigare och det hänger ihop med att vintrarna inte är så långa och kalla längre. Det bildas inte lika mycket tjocka isar som när de lossnar skrapar bort den grunt växande blåstången. Och dessutom har bättre rening av avloppsvatten gjort att vattnet blivit klarare och ljuset kan nå längre ner i vattenmassan. Ljuset räcker till för blåstången att växa ner till 6 - 8 meter i många områden. Nästan lika djupt som på 1940 – 50-talet innan vi började släppa ut orenat avloppsvatten från alla vattenklosetter.

Det är en naturlig process att de största och äldsta grenarna av blåstång, som har många förökningstoppar, delvis vissnar, lossnar och driver iväg till någon skyddad vik. Finns det inga större föroreningskällor som en båthamn eller utsläpp från en industri eller reningsverk i närheten är det bara att samla och kompostera. Den ihopsamlade tången är utmärkt att gödsla potatisodlingen med nästa år.

Tillbaka till lågvattenperioden som kommer att vara i minst en vecka enligt prognosen. Den tredje september, när fotot nedan togs i Riddersholm, var vattenståndet ca 10 cm under medelvattenstånd. Mycket av den grunt växande blåstången låg nästan helt torrlagd. Den nionde september säger SMHI:s prognos att vattenståndet kommer att minska med ytterligare 10 cm, till -20 cm eller ännu mer. Fortsätter långa perioder med lågvatten kan det innebära att den riktigt grunt växande blåstången vissnar och dör. Vår blåstång i Östersjön är anpassad till ett liv under ytan och har tappat förmågan att tåla uttorkning på det sätt som blåstången på västkusten kan.

Bild från norra Stockholms skärgård när vattenståndet var -10 cm den tredje september.

– Så skulle det bli vanligare med långa perioder av högtryck och lågvatten i början av hösten och inte bara på våren kan kanske bestånden av de allra grundast levande blåstångsplantorna minska. Resultatet kanske kommer att likna det som kalla vintrar gjorde förr genom att skrapa bort de grunt levande plantorna. Men i framtiden kanske det istället är risken för uttorkning under lågvattenperioder som skadar den grunt växande blåstången. Framtiden får utvisa vad som händer.

Hursomhelst så hoppas vi på Algforskarsommar på lite fler rapporter från våra tappra algforskare innan hösten gör sitt intåg och vi avslutar projektet för i år.